

سیاست‌هایی ایران برای تقویت کارآفرینی در صنایع خلاق

گزارش نشست فرهنگ و صنایع خلاق تیترا ارسلان ویسی مرداد ۱۴۰۲ اندیشکده حکمروایی فرهنگ و صنایع خلاق	نوع سند حوزه تخصصی برنامه عنوان نگارنده / نگارندگان ناظر کیفی مشاور / مشاوران ارزیاب / ارزیابان موعد تحویل تاریخ انتشار مخاطب / کارفرما
مالکیت فکری و حق تألیف	
توضیح حق تألیف و مالکیت فکری	فرد / مؤسسه
----- -----	----- -----

جملات کلیدی

کلمات کلیدی

با بازگشت تحریم‌های آمریکا علیه ایران در سال ۲۰۱۷، ایران برای دسترسی، ارتباط و تجارت در بازارهای بین‌المللی با چالش‌ها و مشکلاتی مواجه شد. از سوی دیگر تهیه مواد خام و اولیه مورد نیاز برای صنایع متعارف در ایران با محدودیت‌هایی همراه شده است. در این شرایط صنایع خلاق که به جای مواد اولیه وارداتی به دانش و مهارت داخلی متکی هستند به‌عنوان یک «صنعت ناجی» بالقوه برای ایران هستند. تاریخ غنی فرهنگ و هنر ایران، امکان‌ها و مزیت‌های رقابتی بسیاری را در زمینه‌های مختلف صنایع خلاق مانند صنایع دستی، نقاشی، فیلم‌نامه‌نویسی و... در دل خود دارد. این صنایع دانش‌بنیان پتانسیل صادرات به خارج از کشور و ایجاد درآمد را دارند، به همین دلیل، از سال ۱۳۹۷ سیاست ترویج و حمایت از کارآفرینی و نوآوری به‌ویژه در بخش‌های خلاق در دستور کار ایران قرار گرفته است. مقاله «سیاست تقویت کارآفرینی و نوآوری در صنایع خلاق» به بررسی سیاست‌های دولت ایران برای تقویت و ارتقای کارآفرینی و نوآوری در صنایع خلاق می‌پردازد. این مقاله نتایج سیاست‌های اجرا شده را دنبال کرده و تجربیات و چالش‌های آن‌ها را بیان می‌کند.

مدل‌های سیاست‌گذاری برای صنایع خلاق

برای درک بهتر سیاست‌های ایران جهت تقویت و ارتقای نوآوری و کارآفرینی در صنایع خلاق و فهم منطق موجود در آن‌ها ابتدا نگاهی اجمالی به مدل‌های سیاست‌گذاری صنایع خلاق می‌شود. این مدل‌ها که به مدل‌های دانشگاهی شهرت دارند، رویکردهای مختلفی را در مواجهه با صنایع خلاق پیشنهاد می‌کنند.

۱. مدل رفاه: این مدل کالاهای خلاق را به دلیل ناتوانی در ایجاد درآمد کافی در بازار به‌عنوان «کالاهای شایسته» مستحق دریافت یارانه می‌داند. این مدل استدلال می‌کند که صنایع خلاق برای رسیدن به درآمدزایی باید حمایت شوند.
۲. مدل رقابتی: در این مدل با صنایع خلاق مانند سایر صنایع رفتار می‌شود و سیاست ایجاد و توانایی رقابت، جایگزین یارانه‌ها می‌شود.
۳. مدل رشد: مدل رشد، هدف سرمایه‌گذاری در صنایع خلاق را افزایش رشد اقتصادی و شغلی می‌داند.
۴. مدل نوآوری: این مدل صنایع خلاق را قادر می‌سازد تا فرصت‌های دیجیتالی نوظهور را دنبال کنند و نوآوری و کارآفرینی ایجاد کنند.

سیاست‌هایی ایران برای تقویت صنایع خلاق

مهم‌ترین سیاست‌هایی که در سال‌های اخیر برای تقویت صنایع خلاق در ایران تصویب شده‌اند شامل: ۱. تقویت کارآفرینی با اعطای وام ۲. مداخلات نهادی برای تقویت و توسعه کارآفرینی خلاق ۳. بهبود حقوق

مالکیت معنوی کسب‌وکارهای خلاق هستند. در ادامه هر کدام از این سیاست‌ها توضیح داده می‌شوند و چالش‌ها و نتایج آن‌ها مورد بررسی قرار می‌گیرد.

تقویت کارآفرینی با اعطای وام

این سیاست شامل تصویب و پرداخت وام‌هایی با بهره پایین توسط دولت ایران برای تشویق فعالیت‌های کارآفرینی و استارت‌آپ‌ها در صنایع خلاق است. این وام‌ها از طریق وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی و با هدف ترویج اشتغال و سرمایه‌گذاری‌های جدید تصویب شده‌اند. با این حال، علی‌رغم شرایط مناسب این وام‌ها، تاکنون تعداد کمی از مردم برای دریافت این وام اقدام کرده‌اند. بررسی‌ها نشان می‌دهد که موانع اداری و فرآیندهای طولانی و پیچیده درخواست و دریافت مهم‌ترین دلیل این امر بوده‌اند. این امر موجب شده تا تأثیر این سیاست حمایتی در تقویت صنایع خلاق محدود شود. در مجموع با اینکه هدف از این سیاست مثبت بوده اما اجرای آن مؤثر نبوده است.

مداخلات نهادی برای تقویت و توسعه کارآفرینی خلاق

بهبود ارتباط دولت با کارآفرینان به وسیله افزودن واسطه‌های جدید سیاست بعدی ایران است. هدف این سیاست کاهش موانع ارتباطی بین دولت و کارآفرینان بالقوه در صنایع خلاق است. این سیاست شامل پیشنهاد معرفی واسطه‌ها و عوامل جدید در سطح محلی و شهری است. هدف این سیاست این است که محیط سازمانی را برای استارت‌آپ‌های خلاق مساعدتر کند، اما تأثیر آن به اجرای موفقیت آمیزش وابسته است. با توجه به اینکه شواهدی از اجرای این سیاست در ایران پیدا نشده و در حد یک پیشنهاد باقی مانده، ارزیابی چالش‌ها و نتایج آن امکان‌پذیر نیست.

بهبود حقوق مالکیت معنوی کسب‌وکارهای خلاق

مالکیت معنوی برای کسب درآمد از نوآوری‌های خلاق اهمیت زیادی دارد. بر همین اساس تمرکز بر تقویت حمایت از مالکیت معنوی^۱ کسب‌وکارهای صنایع خلاق، سیاست دیگری است که در چند ساله اخیر مورد توجه ایران قرار گرفته است. با اینکه ایران هنوز به کنوانسیون‌های بزرگ بین‌المللی حمایت از مالکیت معنوی مانند کنوانسیون برن نپیوسته است، اما دولت با اصلاحاتی در قوانین داخلی سعی در پوشش حقوق مالکیت

intellectual property¹

معنوی کرده است. با این حال، عدم اطمینان در مورد تفسیر و اجرای قانون نگرانی‌هایی را در میان کارآفرینان صنایع خلاق برای تجاری‌سازی ایمن کسب‌وکارهایشان به وجود آورده است.

همچنین حفاظت از مالکیت معنوی تا حد زیادی به اینترنت و زیرساخت‌های دیجیتال کارآمد بستگی دارد، فیلتر اینترنت داخلی به اضافه موانع خارجی ناشی از تحریم‌ها، مهم‌ترین چالش‌های حفاظت از مالکیت معنوی صنایع خلاق در ایران هستند.

جمع‌بندی و نتیجه‌گیری

این مقاله به بررسی سیاست‌های دولت ایران برای تقویت کارآفرینی و نوآوری در صنایع خلاق پرداخته و با توجه به نتایج آن‌ها، برخی از چالش‌ها و تجربیات ناشی از هر کدام را بیان می‌کند. مهم‌ترین سیاست‌هایی که در سال‌های اخیر برای تقویت صنایع خلاق در ایران تصویب شده‌اند شامل: ۱. تقویت کارآفرینی با اعطای وام ۲. مداخلات نهادی برای تقویت و توسعه کارآفرینی خلاق ۳. بهبود حقوق مالکیت معنوی کسب‌وکارهای خلاق هستند.

به‌طور کلی این سیاست‌ها نشان‌دهنده گام‌های مثبت اولیه‌ای هستند که البته پیشرفت آن‌ها کند بوده است. پیشبینی می‌شود این سیاست‌ها در آینده با مدل نوآوری سیاست‌گذاری صنایع خلاق همسو شوند، زیرا صرف یارانه برای اشتغال بیشتر لزوماً یک اکوسیستم خلاق، سالم و پایدار ایجاد نمی‌کند. همان‌طور که اشاره شد، سیاست‌های حمایتی تنها گام اول هستند و تبدیل صنایع خلاق به محرک‌های رشد و نوآوری مستلزم اجرای مؤثر و رفع موانع است. با توجه به یافته‌ها حذف موانع داخلی و بین‌المللی برای دسترسی به اینترنت و زیرساخت‌های کارآمد مهم است و باید مورد توجه ایران قرار بگیرد.

پژوهشکده سیاست‌گذاری
دانشگاه شریف

spri.sharif.ir

spri@sharif.ir

[sharif.policy](https://www.instagram.com/sharif.policy)

[sharif-policy](https://www.linkedin.com/company/sharif-policy)

t.me/spri1

تهران، بلوار تیموری، میدان تیموری، محوطه آموزش دانشگاه شریف،
پژوهشکده سیاست‌گذاری دانشگاه شریف

۰۲۱-۶۶۰۶۵۱۴۰

